చైత్రరథం

నాగరత్నం, ఇదివరలో, ఒక్కసారికాదు, పెక్కుమారులు తన అకుంఠిత దేశభక్తినీ, ఖద్దరుమీద తనకున్న విశ్వాసాన్నీ, అహింసా సూత్రాల సుష్టు సమన్వయంలో కలిగిన ఆనందాన్నీ – యథాశక్తి ప్రకటించింది.

ఆ రోజుల్లో ఆ గంభీర శంఖారవము చెవి సోకీసోకడంతోనే – అప్పటికి అయిదారు మాసాల ముచ్చటే అయినా, ఆ సీమకల్లా కుబేరుడులాటిఆసామీ సరికొత్త పోషణలోంచి, తనమీదా, తన సంపాదనమీదా సకల – ఆశలూ పెట్టుకున్న ముసిలిదాని శాపనార్థాల్లోంచి – వాడకట్టు అంతా ముక్కుమీద వేసుకున్న వేలిమీదనుంచి – లక్షణమైన పట్టుపరుపు మీదనుంచి, అమాంతం ఒకే అంగలో లవణ – సత్యాగ్రహంలోకి దూకింది: అందరితోబాటు, మక్కెలువిరిగేట్టు తన్నులుతిన్నది: జైల్లోపడ్డది: అర్ధరాత్రివేళ, అధికారం వున్న మీసాలరాయుడు, సొంతసొమ్ములాగా చొరవచేసి మీద చెయ్యి వెయ్యగానే – కండలు త్రెళ్ళిపడేట్టు కరిచింది: ప్రభుత్వశాఖను గాయపరిచిన అదనపు నేరానికి – శిక్షకు మరికొంత కొసరు వేయించుకుంది. ఒక్కపైసా సంపాదన లేకుండా – ఒంటరిగా అన్ని మాసాలూ ఖైదులో చెక్కు చెదరకుండా వెళ్ళబుచ్చి, మల్లెపువ్వల్లె బయటపడ్డది.

ఖద్దరు కట్టింది. ఖద్దరు అమ్మింది: నిప్పులు చెరిగే ఎండల్లో రెక్కలు పడిపోయేట్టు ఆ తానులన్నీ వేసుకుని యింటింటికీ తిరిగి కొనమని బ్రతిమాలుకుంది: ఇంటిఇల్లాలుకి, యీ బజారుమనిషితో మాట్లాడటమె నామోషీ అయి, చూసి చూడగానే మొగాన కొట్టినట్టు తలుపు ఫెళ్ళున వేసుకున్నా, మనసులో అయినా తిట్టుకోకుండా ఆ గుమ్మం దిగి మరో గుమ్మం ఎక్కింది. దోవనుపోయే ఎద్దుల్లాంటి బడిఎగవేసిన పిల్లకాయలు అతి చులకన కూతలు విసిరితే – చెంప పగిలేట్టు మందలించకుండా – వినిపించుకోనట్టు, వాళ్ళవంక చెల్లెలిగానో అక్కలాగానో చూసి అడుగు ముందుకు వేసింది:

అంటరానిదానికన్న, కనా–కష్టంగా, కట్టినా, అందరినీ సహించుకుంది:

కాంగ్రెస్ సభలు జరుగుతూంటే, ఈ ఊరు పనివేళా భక్తి తాత్పర్యాలతో వెళ్ళింది. ఆ సవాకోటి లింగాల్లోనూ – స్వగ్రామంనుంచి వేంచేసిన ప్రతినిధులు, కాకిని పొడిచినట్టు పొడిచినా... 'పోనీలెద్దూ ఎక్కడికి వచ్చినా, ఏ బురఖా వేసినా వీళ్ళ నైజం యింతే!" అన్నట్టు ఊరుకుంది.

"భరతమాత ఏ తరంలోఅయినా వీరసంతతినే ప్రసవించింది: ఆ తల్లి కడుపున పుట్టిన ప్రతి – ప్రాణీ, – అతిరధులు మహారధులు, – దాస్యానికి తలొగ్గని వీరాధివీరులు –" ఇత్యాది ఉద్ఘాటనలు నిజమే అన్నంత ఆప్యాయంగా విన్నది.

కాంగ్రెస్ నగరం అంతా, – స్వాతంత్ర్యసమరానికి సన్నద్ధంగా ఉన్న భారతవీర స్కంధావార మనుకుంది: దయచేసిన పెద్దల్లో కొందరిని, అల్లంత దూరాన్నుంచి చూసింది: ఆ రణగొణ ధ్వనిలో, విన్నంత విన్నది:

దేశంతోబాటు – అనామకంగా ఎండబారిపోయింది: అన్నిఏళ్ళూ అలాగే గడిపింది: తాను పుట్టిన పుటకా, బ్రతికిన బ్రతుకూ తలచుకుని బాధపడకుండా, అసిధారగా –

అన్నేళ్లూ గడవగా – గడవగా –,

దేశం క్రమంగా మారిపోయింది: పరిస్థితుల్లో పెద్దమార్పంటూ ఏం రాకపోయినా, – పెద్దఫాయాల్లో మనుష్యుల అంతస్థూ చూపూ, ఊహకు అందనంతగా మారిపోయింది: దైవం తిన్నగాచూసి – దేశం ఓ గట్టునపడటం అంటూవస్తే – కట్టుకోబోయే పట్టాలకోసం, ఎక్కబోయే ఏనుగంబారీలకోసం, – మోయబోయే పూలదండలకోసం, – ఆగామి నాయకులు వాటాలు తెగక, – కుడీ ఎడమ పాయలుగా చీలి, – మానసికంగా, అతి శాంతియుతంగా ముష్టియుద్ధం ప్రారంభించారు: దీనినే అభిమానులు జాతీయ చైతన్య విజృంభణమనీ, – గిట్టనివాళ్ళు మరేదో – మరేదో అనీ అన్నారని, – ఆరోజుల్లో పత్రికలు చదవడం అలవాటు చేసుకున్న వాళ్ళకు, యీనాటివరకూ జ్ఞాపకం ఉంది.

అలా, గోవులూ – గోవులూ కుమ్ములాడుకుంటూంటే, అడ్డంవెళ్ళకపోయినా, అనేక శతసహస్ర – లేగల కాళ్ళు విరిగినాయ్... కొన్ని శాశ్తీలే... నామరూపాలు లేకుండా పునాదుల్లోకి కూరుకుపోయినాయి:

నాగరత్నం... యీతాకిడికి యీవత్తూ ఎలా తట్టుకుందో... ఎలా బ్రతికిందో... ఎవరూ అజ కనుక్కోలేదు... అగష్టుపండుగల కోలాహలందాకా... ఆ జీవితచరిత్ర అంధయుగం:

ఆ నిశి... రాత్రివేళ... సర్వప్రపంచం నిద్రాణమై ఉన్నప్పుడు భారతదేశం... జాతి... స్వాతంత్ర్యంలోకి మేల్కొన్నదని... ఇలాటి అర్థంయిచ్చే మహావాక్యాన్ని రేడియో ప్రసారంచేసింది. అందుకోసం మేలుకు కూర్చున్న వాళ్ళందరూ విన్నారు.

నాగరత్నంకూడా విన్నది... విని నవ్వింది...

"ఏం బడాయిలుపోతున్నాడో చూడండి!... అందరూ నిద్రపోతూంటే మనం మేలుకున్నామట... చిన్నప్పుడు భూగోళంక్లాసుకు వెళ్ళినట్టు లేదు!..."

ఎదురుగుండా కుర్చీలో అంతసేపటినుంచీ విసుగ్గా కూర్చున్న పెద్దమనిషి... తలుపులు గడియవేసినట్టు రేడియో మూసివేసి... ఎగిరి తన్నినట్టు దీపం ఆర్పేశాడు.

"ఏమిటీ ఆగడం!... మనం గృహస్థులం కాముగా!–" అని నాగరత్నం చిమ్మచీకటిలో నవ్వుతూ గదమాయించింది. ఆ పెద్దమనిషి కొరకొరలాడాడాడు, దగ్గిరగా...

ఊళ్ళూ, వాడలూ... రాజధానీ నగరాలూ, తెల్లవార్లూ సత్తువమేరకు కోలాహలం చేసి... కోడికూసిన తరువాత ఒక్క నిద్దుర తీసినవి:

నాగరత్నం బద్ధకం లేకుండా, తెలతెలవారుతుండగా లేచింది. భళ్ళున తెల్లవారినతరువాత ఆ పెద్దమనిషిని లేపింది... మర్యాదగా సాగనంపుదా మనుకుంది:

అవతలమనిషి... ఎన్నడూలేని ఘరానాకుపోయి... ఫర్సు ఝళిపించి... కొంత ముట్టచెప్పబోయినాడు: చెయి సాచాడో లేదో... వెనువెంటనే చెంప ఛెళ్ మన్నది: నాగరత్నం వరదూసిన కత్తి అయిపోయింది:

"సాటి సత్యాగ్రాహికదా అని... కలసి ఆదమరచాను: సానితనమే అయితే... నీవంటి వాజె మరోజన్మ ఎత్తాల్సిందే!. .." అని మొగంమీద అనేసింది:

అవతల పెద్దమనిషికి ఎన్నడూ ఈపాటి తలవంపు లైనట్టు లేదు. బ్రిటిషు ప్రభుత్వమైనా... ఏదో మాట పట్టింపుకొద్దీ మొండికి వేసినప్పుడు చేయిచేసుకుంది. కాని, ఇంత పరాభవం చేయలేదు... ఏదో పోనీ పాపంకదా అని జాలిదలచి, కష్టం ఉంచుకోవడం ఎందుకని మంచికిబోతే... ఇలా అయింది!...

బాజారీమనిషితో... నలుగురిలో తిరగవలసిన పెద్దమనిషి... అస్థానంలో రగడ పెంచుకుంటాడా?... పళ్ళుకొరుక్కుంటూ చక్కాబోయినాడు: ఎలాగైనా దాన్ని హతమార్చి తీరాలని హఠం చేశాడు!...

ఉన్నట్టుండి ఓనాడు నాగరత్నంమీద అభాండం విరుచుకుపడ్డది: నలుగురు పెద్దలూ ఒక్కచోట సమావేశమై నాగరత్నానికి కబురుచేసి నిలుచున్నపళాన రప్పించి, తర్జన భర్జన చేశారు... కాండయావత్తూ ఇన్నివందల ఏళ్ళనుంచీ అలవాటైన పంపిణీమీదనే... కోర్టుపద్ధతిలోనే నడిచింది:

"నీ పేరు?"

"నాగరత్నం; ఇంటిపేరు – సింగారం, తల్లిపేరు – చిన్నభూషమ్మ అనే వ్యవహారనామంకల భువనమోహనాంగి. తండ్రిపేరు – పేరూ ఊరూ మా అమ్మను అడుగలేదు, కులం – లేదు:"

"పెళ్ళి అయిందా?"

"కాలేదు – కాదు?"

"జీవనోపాధి –"

"మడి మాన్యాలు!"

"వృత్తి – దేవ సేవ!"

"అంటే –?"

"దీనికి నానార్థాలుంటాయా స్వామీ!... మనం యథాశక్తి చేస్తున్నదే!"

ఇందులో ఏదో పొత్తిపొడుపు ఉన్నదనుకుని, పెద్దల చతుష్టయంలో ఒకాయన... "ఒళ్ళు దగ్గిరపెట్టుకుని మాట్లాడటం మంచిది!..." అని తుమ్మినట్టు అన్నాడు:

"ఎవరిఒళ్ళు బాబూ!" అని నాగరత్నం ఏదో మనవి చేసుకుంటున్నట్టు అడిగింది:

అందరికీ నవ్వు వచ్చింది కానీ ఎవడో ఒక్కడే మాత్రం నవ్వాడు – మరో పెద్దమనిషి, ఛార్జిషీటు చదివినట్టు ఏకబిగివిన అసలు సంగతేమిటో అడిగేశాడు:

"నీ పడకగదిలో దేశనాయకులందరి పటాలు వ్రేలాడగట్టావట నిజమేనా...?"

"ఆహాఁ..."

"తప్పుకాదూ?"

"అదేమి బాబూ!"

"ఆ పవిత్రమూర్తులకు అదా నీవిచ్చేస్థానం? నీపాపపు బ్రతుక్కు వారందరూ కర్మసాక్షుల్లా?..."

"అయితేమాత్రం, వారి యశస్సుకు కళంకమా బాబూ!... యేసునాథుడు సిలువ మోసినట్టు ఎవరికి వారు లోకంలో బరువు పంచుకున్న వారేగా... ఎదుటి యాతనలన్నీ చూస్తూ, నీరింకిపోయి కాయలుకాచిన ఆ కళ్ళకు... కడుపుకు కొరమాలిన తోబుట్టువు, తన కనీసపువాక్కు అమలు చేయడం... రోతగా కనబడుతుందా?..."

నిగ్రహం అనుగ్రహం ఉన్న సంసారులకు, బ్రహ్మచర్యం చేయడం అంటే, ... సత్యాగ్రహోద్యమంలో అదో ముచ్చట వేసే ఘట్టంగా తోచవచ్చు; అలాటి బలవంతపు ఆటవిడుపు వేడుక కావచ్చు... నావంటి... అదే అమ్ముకుబ్రతికే జీవికి... ఆ వ్రతం ప్రాణాంతకం కాదా బాబూ?...

అయినా, ...అలాగే యిన్నాళ్లూ నెగ్గుకువచ్చాను: నా చేతనైన ఉడుతాభక్తి దేశానికి చేశాను: పెద్దలందరూ దేశంతోబాటు తరించే సన్నాహంలో ఉన్నారు: మావంటి అనామకులం ఎందరమో పునాదుల్లో పడిపోయినాం... నాలాటి మొండిఘటాలు ఒకటో, అరో... మళ్ళీ ఎప్పటి ఆటే ఆడతున్నాం!...

"ఇదంతా అనవసర ప్రసంగం! అడిగినదానికి సమాధానం చెప్పు!..."

"అన్నీ తెలిసినవారు... ఇంతకన్న వివరంగా ఏం చెప్పుకోను?... తమరందరు నేను చేసినపని తప్పు అని సెలవిచ్చారు: అది... భక్తి అని మనవిచేసుకుంటున్నాను! నాతోబాటు తెల్లవారి మేలుకునే సరసుడికి... కన్ను విప్పగానే ఆ మహామహుల దర్శనం అవుతుంది: చీకటితప్పు చేశానేమో... సుఖం కొనుక్కున్నానేమో అనే సంకోచం పోతుంది: ముట్టచెప్పే కాసో వీసమో... ఆ మూర్తుల సాన్నిధ్యంలోనే పుచ్చుకుంటాను: అందులో సగపాలు నా పోషణకు ఉంచుకుని, మిగిలినసొమ్ము నెలకోసారి... ఏ నిధికో పంపుతున్నాను: ఇవి చీకటిబజారు లాభాలే కానీండి: దేశంలో కొందరు పెద్దల అడుగుజాడల్లో... నేనూ కొంత సంపాదన సద్వినియోగం చేస్తున్నాను!..."

వింటూన్న పెద్దలసదస్సు... ఒక్కుమ్మడిగా హుంకరించింది! వాళ్ళలోవాళ్ళు ఏదో చాటుగా గుసగుసలు పోయి... అప్పటికి నాగరత్నాన్ని పంపివేశారు.

పెద్దలందరూ, ఎవరికివారు ఒంటరిగా నాగరత్నానికి నీతికరపాలనే సదుద్దేశంతో... ప్రగల్భంగా, బాహాటంగా ఆ యింటిచాయలకు సెంజెవేళ బయలుదేరిపోయి... పట్టుబలవంతంమీద ఆపూటకు అక్కడే నిలిచిపోయి... వేకువజాముకు యింటికి మరో నరుడికంట పడకుండా... మళ్లుతూ వచ్చారు:

అపమార్గాన పడిపోయినవ్యక్తిని.. అందులోనూ, స్వతంత్రంగా బ్రతుకనేర్చి సత్యాగ్రహతత్వం జీర్ణించిపోయిన శతమొండిని మనసుమార్చి, సజావైన త్రోవకు మళ్ళించాలంటే... ఒక్కరాత్రితో, అంత తేలిగ్గా అయేపనా?... అభిమానించిన పెద్దలందరూ, రోజులూ, మాసాలు విడువకుండా కృషిచేశారు:

క్రమంగా, పెద్దల నయవర్తన కొందరు పిన్నలకు కూడా అబ్బటం ప్రారంభించింది: నాగరత్నం... పోనీ పాపం కదా అంటూ కొంతకాలం ఓపికపట్టి చూసి... చివరకు ఈ పెద్దల నందరినీ సాక్ష్యులుగా ఉదహరించి... తాను రాజకీయ బాధితురాలనుగనుక...

పడిన శ్రమను ప్రభుత్వం గమనించి ఉచితరీతిని ఆదరించవలెనని అర్జీ దాఖలు చేసుకుంది. స్వయంగావెళ్ళి ఆ శాఖకు సంబంధించిన అమాత్యుడి దర్శనంచేసి, వివరములు యావత్తూ విన్నవించుకుంది. అమాత్యుడు ఏమన్నాడో తెలియదుకాని... వెనుకటి పెద్దలందరూ – ఏకగ్రీవంగా 'నాగరత్నం మా కొంపతీసింది –' అని గుసగుసగా వాపోయినారు!... ఇంటికివెళ్ళి... ఇది నీకు న్యాయమేనా?... మా బ్రతుకులు ఇలా చేస్తావా? అని తిడుతూన్నంత అక్కసుతో బ్రతిమాలుకున్నారు:

అందుకు నాగరత్నం అన్ని రకాల చనువులూ కలిసి వచ్చేట్టూ... అందరికీ నాటుకు నేట్టూ, విరగబడి నవ్వుతూన్నంత అట్టహాసంతో... మందహాసం చేసింది... 'మనమంతా ఒకటేగా... నన్నింత బ్రతిమాలాలా?... నిశ్చింతగా వెళ్ళిరండి...' అన్నది.

అంటేమటుకు... తగిలినదెబ్బ ఎక్కడికిపోతుంది...?

ఓడిపోవడం అనేది ఒంటపట్టి పోయినవాళ్ళందరూ 'దానికేంలే!' అన్నట్టు చిన్న వెకిలినవ్వు నవ్వి... గుండెదడ సంభాళించుకున్నారు!... వాళ్ళలో పైత్యప్రకోపం వున్న ఓ చిన్న పారు పెద్దమనిషిమాత్రం... 'ఇంతటితో నిన్ను వదిలామనుకున్నావా... వ్యభిచార నిర్మూలన చట్టంక్రింద కేసుపెట్టించి నీపుఠం అర్చకపోతే... నాపేరు మారుపేరు పెట్టు...' అని ఉగ్రంగా లేచాడు: తోటివారందరూ... మన మనస్సులో ఉన్న కార్యక్రమం ఈ వెకిలివాడు వెళ్ళగ్రక్కేశాడేమా అని, నాలుకలు కరుచుకున్నారు...

నాగరత్నం, మరింత నిదానంగా నవ్వింది...'అయితే ఎవరికి నష్టం?...' అంది:

"ఏం... అదేమిటి?"

"ఏమీలేదు... చట్టం సరిగా అమలులోకివస్తే... నిర్మూలం అయేది మీరందరేకదా అని విచారంగా ఉంది!–"

నాగరత్నం విచారానికి కీలకం ఎవరికీ బోధపడలేదు:

"అర్థం అయినట్టులేదే – మీ వంటి ఘరానా మనుష్యులు, కనుచాటుగా ఆత్మవంచనగా, చేసే ఆరగింపు – వ్యభిచారం! – నాకిది, ఉద్యోగం – నాజీవిత పునర్నిర్మాణ కార్యక్రమం! – ఒకవేళ శిక్షపడితే – మీవంటివాళ్ళకు గట్టిగా బుద్ధిచెప్పలేని నా మంచితనానికి, శిక్షపడవచ్చును: అందాకా ముదరనీయడం మనకూ మంచిదికాదు – మన దేశానికీ మంచిది కాదు –"

చెప్పేహితం వినేందుకు, ఆ చాయల్లో ఒక్కపిట్టలేదు: నాగరత్నం విసుగ్గా కుర్చీలో కూలబడి – "ఎందుకిలా ముత్యాలు వెదజల్లడం –" అనుకుంది: ఆ క్షణంనుంచీ, – మొగమాటంలోంచి, తొలినాటి వైభవంలోకి ఒత్తిగిలింది.

★ ★ ★